

Секція 1. Фінанси, страхування і біржова діяльність: інноваційно-інвестиційні стратегії.

Махнарилов Юрій Васильович

кандидат економічних наук

доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Раус Валентин Сергійович

студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Фінансова складова визначає граничний стан фінансової стійкості, у якому повинне перебувати підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується здатністю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам. Аналіз наукової літератури [1-9] дозволяє визначити характеристики фінансової безпеки підприємства та запропонувати більш повне її трактування.

На думку автора, фінансова безпека – це складова економічної безпеки підприємства, яка являє собою такий стан підприємства, що: дозволяє забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді; забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; дозволяє ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення; дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію; має бути оцінена кількісними та якісними показниками, які мають граничні значення.

Процес забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства можна розглядати, як процес запобігання збитків від негативних дій, власних або сторонніх суб'єктів, на економічну безпеку підприємства у різних сферах її фінансово-господарської діяльності.

Суттєвим елементом оцінки фінансової безпеки підприємств є вибір комплексу показників, на базі яких може бути зроблений висновок про ступінь фінансової безпеки підприємства. Цей критерій повинен оцінювати рівень фінансової безпеки на підприємстві, а не лише констатувати її наявність.

В економічній літературі існують різні підходи щодо кількісної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства.

Більшість дослідників проблем фінансової безпеки підприємств вважає, що визначення стану та загроз фінансової безпеки підприємства потребує застосування індикаторного методу, за якого рівень економічної безпеки підприємства визначається за допомогою так званих індикаторів. Індикатори розглядаються як порогові значення показників, котрі характеризують діяльність підприємства в різних функціональних областях, що відповідають певному рівню фінансової безпеки [4]. Під індикаторами фінансової безпеки розуміються показники, за якими оцінюється стан фінансової безпеки підприємства.

Їх перевищення призводить до виникнення загроз фінансової безпеки підприємства та порушення його діяльності в цілому. Оцінка фінансової безпеки підприємства встановлюється за наслідками порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами. Доцільним є підтримка такого фінансового стану підприємства, для якого значення фінансових показників не перевищують порогових, а підприємство здатне нормально функціонувати, досягаючи власних стратегічних цілей.

Серед науковців та практиків не існує єдиної думки відносно сукупності показників, що характеризують діяльність підприємства і

відповідають певному рівню його фінансової безпеки. Однак, практично всі вказують на те, що існує зв'язок фінансової безпеки підприємства з фінансовою забезпеченістю його діяльності, тобто з його забезпеченістю фінансовими ресурсами

Так К.С. Горячева до системи фінансових показників відносить обсяг власного та оборотного капіталу підприємства; обсяг кредитів та позик, інвестицій та прямого фінансування з бюджету [5]. Поділяють думку К.С. Горячевої і науковці авторського колективу під керівництвом Л. Покропівного, які вважають за необхідне оцінювати фінансовий стан підприємства за показниками його прибутковості, оборотності капіталу, фінансової стійкості й здатності розраховуватися з борговими зобов'язаннями [6]. Л.І. Донець в якості індикаторних визначає обсяг „портфелю" замовлень; фактичний та необхідний обсяг інвестицій; рівень інноваційної активності, рентабельності виробництва; фондівіддачу; прострочену дебіторську та кредиторську заборгованість; частку забезпеченості власними джерелами фінансування [1]. В разі некваліфікованого визначення індикаторів рівень фінансової безпеки не буде відповідати дійсності, що спричиняє прийняття помилкових управлінських рішень.

Інший метод оцінки рівня фінансової безпеки розглядається в межах ресурсно-функціонального підходу. Він характеризується станом ефективного використання корпоративних ресурсів за спеціальними критеріями з метою попередження ризиків та забезпечення стабільного функціонування підприємства. При цьому в якості корпоративних ресурсів розглядаються фактори бізнесу, що використовуються керівниками підприємства з метою досягнення кінцевих цілей.

Ресурсно-функціональний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства є дуже широким, оскільки процес забезпечення фінансової

безпеки ототожнюється безпосередньо із забезпеченням усієї діяльності підприємства і зводиться до оцінки використання фінансових ресурсів [8].

Для оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства Погосова М.Ю. пропонується використання методу, який відображає принципи та умови програмно-цільового розвитку та управління, а саме, програмно-цільовий метод. Відповідно до цього підходу оцінка фінансової безпеки підприємства базується на інтегруванні сукупності показників, що визначають фінансову безпеку. При цьому використовується декілька рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний і багатовимірний аналіз. Такий підхід відрізняється високим ступенем складності аналізу, що проводиться з використанням методів математичного аналізу. Цей підхід передбачає: формулювання проблемної ситуації; визначення фінансової безпеки, а саме, мети та завдань; розробка програми реалізації сформульованої політики [9].

З позиції можливості нарощувати капіталізацію підприємства, збільшувати його ринкову вартість, дозволяє здійснити оцінку фінансової безпеки підприємства вартісний підхід. Вартісний підхід до управління фінансовою безпекою підприємства сформувався у межах погляду на підприємство як особливий інвестиційний товар, який має корисність та вартість для інвесторів. Виходячи з цього, безперечною ознакою фінансової безпеки підприємства є розмір його вартості. Ключовою метою управління фінансовою безпекою підприємства в межах цього підходу є максимізація вартості підприємства, а особливістю застосування - бачення перспектив розвитку підприємства як ознаки управління його майбутнім [9].

Питання вартості підприємства тісно пов'язано з таким важливим показником оцінки стану фінансової безпеки, як прибуток. В разі відсутності прибутку або наявності збитків на підприємстві, неможливо стверджувати про дотримання інтересів підприємства і, як наслідок, про

те, що підприємство знаходиться у фінансовій безпеці. Навпроти, перед підприємством у цьому випадку стоїть реальна загроза банкрутства. Адже заходи з підвищення вартості підприємства безпосередньо впливають на ефективність його роботи.

Ще одним методом оцінки фінансової безпеки підприємства є метод ранжування [8]. Його сутність полягає в тому, що оцінка фінансової безпеки підприємства розраховується в балах як сума добутоків рейтингу кожного показника на клас, який визначається в залежності від значення нормативного показника, тобто оцінка рівня фінансової безпеки підприємства базується на використанні рангових ознак.

Ускладнює процес оцінки фінансової безпеки підприємства за даним методом суб'єктивізм при здійсненні відбору індикаторів фінансової безпеки та невизначеність процесу формування діапазону нормативних значень показників. Також цей метод не дає змогу отримати інформацію про загальний рівень фінансової безпеки підприємства.

Аналіз методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства свідчить, що їм притаманні певні недоліки, а саме:

- оцінка рівня фінансової безпеки підприємства на основі аналізу динаміки одного або декількох індикаторів є неефективною, оскільки не враховує системний характер фінансової безпеки, отже, під час оцінки рівня фінансової безпеки підприємства перевагу слід віддавати застосуванню інтегрального показника безпеки, котрий отримано на основі використання багатомірних статистичних методів;
- значна частина методів не враховує зв'язок фінансової безпеки із загрозами. Важливо оцінювати у кількісному плані саме взаємозв'язки як між інтегральним рівнем фінансової безпеки підприємства, так і між самими загрозами фінансовій безпеці;

- у проаналізованих підходах до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства основну увагу приділяють поточній і ретроспективній оцінкам рівня безпеки на шкоду оцінок на майбутнє.

Узагальнюючи, слід зазначити, що основним способом забезпечення ефективної фінансової безпеки підприємства є обґрунтоване використання методів оцінки її рівня як основи для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях фінансового менеджменту, планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Список літератури

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, НикаЦентр, 2004. – 784 с.
2. Герасименко С.С., Головач Н.А. Передбачення фінансового стану підприємства при оцінці його здатності до продовження діяльності / Актуальні проблеми економіки.– 2003.– №4. – С. 2–4.
3. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: Навч. курс. – К.: Ніка-центр, Ельга, 2001. – 528 с.
4. Гладченко Т.М. Економічна безпека підприємницької діяльності / Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наук. праць. – Вип. 26. – К.: ВПЦ «Київський університет», Інститут міжнародних відносин, 2001. – С. 295–299.
5. Горячева К.С. Финансовая безопасность предприятия, сущность и место в системе экономической безопасности [Текст] / К.С. Горячева // Экономист. – 2003. – № 8. – С. 65–67.
6. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємництва: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. – К.: 2008. – 239 с.
7. Погосова М.Ю. Діагностування фінансової безпеки промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон.

- наук: спец. 08.00.08 – "Гроші, фінанси і кредит" / М.Ю. Погосова. – К. : Вид-во Ун-ту банк. справи НБУ, 2010. – 19 с.
8. Соснин А.С. Менеджмент безопасности предпринимательства : [учеб. пособие] / А.С. Соснин, П.Я. Пригунов. — К. : Издательство Европейского университета, 2002. — 504 с.
9. Теоретичні засади економічної безпеки транспортної галузі [Електронний ресурс] / І. В. Голіков // Бізнес Інформ. — 2014. — № 7. — С. 123-129. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_7_24.